
Dido and Aeneas: fragmenten van een opera

Purcell schreef zijn belangrijkste muziek-dramatische werken in het genre van de 'semi-opera' of 'dramatick opera'. Dat waren grote, met veel kunst- en vliegwerk gebrachte shows, samengesteld uit teksttheater, ballet en muzikale intermezzo's. Zowel acteurs als zangers en dansers traden erin op, meestal los van elkaar. Het genre is verwant met de stukken van Lope de Vega en was toen even populair in Engeland als nu de musical, waarmee het formeel enkele gelijkenissen vertoont. Beroemde voorbeelden van Purcells hand zijn *The Fairy Queen*, *King Arthur*, *Dioclesian* – waaruit ook al blijkt dat de onderwerpen zowel klassiek als patriottisch of feeëriek konden zijn. Soms werden stukken van Shakespeare tot semi-opera's omgewerkt.

Dido and Aeneas is Purcells enige muziekdramatische werk waar geen gesproken tekst in voorkomt. Anderzijds is er ruim gelegenheid tot dansintermezzo's, al is de muziek daarvoor niet volledig bewaard. Het staat dus dicht bij de 'masque', een divertissement dat aan het hof even populair was als even later de 'dramatick opera' in de publiekstheaters. Men heeft lang gedacht dat het werd geschreven voor een chique meisjesschool in Londen, omdat op het oudste bewaarde libretto staat vermeld dat het daar werd opgevoerd. Sinds enkele jaren is die veronderstelling op losse schroeven komen te staan; men neemt nu aan dat het stuk, net als het erg gelijkende *Venus and Adonis* van John Blow, oorspronkelijk voor een gelegenheid aan het hof is geschreven en pas later in het pensionaat werd opgevoerd. Dat laatste was overigens een kweekschool voor jonge hofdames, waarvan ook de leraars nauw verbonden waren met het hof.

Het libretto is nagenoeg het enige wat van die eerste opvoeringen is bewaard. Verder zijn er nog enkele aria's in handgeschreven en gedrukte bloemlezingen en dat is het. We hebben daarenboven enige informatie over een opvoering in 1700.

De vorm waarin *Dido and Aeneas* is overgeleverd, is echter niet die van de oorspronkelijke opvoering maar stamt uit

de latere achttiende eeuw, toen het stuk in geamputeerde vorm werd opgevoerd als een soort intermezzo – waarschijnlijk concertant – bij andere vertoningen. Uit de overgeleverde manuscripten blijkt dat men daarbij tamelijk vrij omsprong met het materiaal: niet alleen werden rollen anders bezet maar er werden ook delen herschreven, dansen geschrapt enz. De 'fragmentarische' vorm die vele hedendaagse musici en theatermakers zo aantrekt, is dus niet iets van Purcell maar gewoon het gevolg van een fragmentarische overlevering uit een niet-theatercontext.

De meest gebruikte twintigste-eeuwse uitgaven zijn gebaseerd op die achttiende-eeuwse vorm maar hebben van daaruit geprobeerd een 'originele' vorm te reconstrueren door indicaties uit het gedrukte libretto te gebruiken. Het zou te ver gaan dat hier in detail te beschrijven; dat is overigens al elders gebeurd (Ellen T. Harris, *Henry Purcell's Dido and Aeneas*, Oxford, 1987). Het volstaat hier de structuur van de originele 'masque' te beschrijven, zoals die uit het libretto blijkt:

- het stuk wordt voorafgegaan door een uitgebreide politiek-allegorische proloog, waarvan we niet zeker weten of hij op muziek gezet was; waarschijnlijk was dat wel het geval;
- het is in drie bedrijven maar voor het einde van het tweede is geen muziek bewaard;
- oorspronkelijk werd er op vele plaatsen in de opera gedanst; de plaatsen daarvoor zijn aangeduid in het libretto maar slechts weinig muziek voor de dansen is bewaard; het meeste (de chaconnes bv.) werd waarschijnlijk geïmproviseerd.

Het stuk vertoont daarenboven nog vele problemen, o.m. in verband met de roltoewijzing, die rechtstreekse gevolgen hebben voor de psychologische perceptie (bv. rolverdubbeling voor Dido/hofdames enerzijds en Tovenares/heksen anderzijds; vrouwen in travestie of mannen en omgekeerd voor een aantal rollen).

Dido & Aeneas van Sasha Waltz © Sebastian Bolesch